

קובץ

הערות וביאורים

בלקו"ש, בנגלה, ובחסידות

בא

גליון ח (עד)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 סראי עותניו • ברוקלק, ניו יארק

שלשים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליטיא

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ואחת ל' יאח

בס"ד. עש"ק פ' בא ה'תשמ"א.

ת ו כ ן ה ע נ י נ י ם

ל ק נ ט י ש י ח ו ת

- ג ..... לידת יוכבד בעת רעב
- ג ..... "לפני עור" - איסור כללי או פרטי

נ ג ל ה

- ד ..... נטיעה גבי אהל
- ד ..... חציצה לענין טבילה - תנאי צדדי (גליון)
- ה ..... חשוד אממונא חשוד נמי אשבעתא (גליון)

ח ס י ד ו ת

- ה ..... פירוש "אם" - ספק; כאשר

ש י ח ו ת

- ו ..... המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק
- ז ..... "והלכת בדרכיו" הוא מ"ע בפני עצמו

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש מקץ ש.ז. ס"א בנוגע להשאלה, איך נולדה יוכבד "בין החומות", והרי "אותו העת עת רעב הי'", ו"אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון", ועד"ז בנוגע ליצחק דכתיב "וירא גו' יצחק מצחק" - "שראהו משמש מטתו", והלא הי' "רעב בארץ", ומביא תירוץ המפרשים, שקודם מ"ת לא הי' זה אסור.

ובהערה 13 שם מקשה על תירוץ זה, "שהרי קיי"ל דקיימו האבות כל התורה עד שלא ניתנה אפילו מצוות דרבנן", ע"כ.

ולא זכיתי להבין הקושיא, הרי מבואר בלקו"ש ח"י ע' 138 (ובארוכה בלקו"ש ח"ה שיחה (ב) לפ' ויצא ס"ד) וז"ל: ועפי"ז מובן בפשטות ענין ששקו"ט בו רבים למה לא מל א"א את עצמו קודם שנצטוה - אף שגם אז קיים "כל התורה כולה . עד שלא ניתנה" -

כי הוא לפי שנצטוה לא לשפוך דמו. ופשוט שאין מקום ואין זה הידור לקיים מצוה שלא ניתנה - כשנצטוה שלא לעשותו, משא"כ כשנצטוה על המילה, הרי צווי מפורש זה דוחה זמבטל בנדו"ז האיסור של שפיכת דמים. עכ"ל.

ובנדו"ד הרי הי' להם צווי מפורש "פרו ורבו ומלאו את הארץ" [עי' אנציקלופדי' תלמודית ערך בן נח ע' שנח וש"נ], ואיך ידחו אותו, כדי לקיים הידור דקיימו כל התורה כולה עד שלא ניתנה.

ישראל שמעון קלמנסון
ישיבה גדולה - ניו-הייוון

ב. בלקו"ש חלק י"א פ' תשא (א) סעי' ט' ובליקוטי ביאורים לתניא ח"ב ע' פג, מביא כ"ק אדמו"ר שליט"א החקירה בנוגע להאיסור ד"לפני עור" אם הוא איסור כללי השהו בכל איסורי תורה, או הוא איסור פרטי במה שמכשילו, עיי"ש.

ולענ"ד נראה דאפשר לומר דבזה פליגי התוס' והרא"ש, דעי' שבת ג, א, בתוד"ה בבא שהקשו דאיך אמרינן דברי שא פטור ומותר, והרי עובר אלפני עור לא תחן מכשול? ותירצו דאיירי בנכרי והחפץ של נכרי, אבל ברא"ש שם סי' א' תירץ בפשטות דלא איירי הכא אלא באיסורי שבת, וקרי לי פטור ומותר כיון דליכא איסורא משום שבת עיי"ש וכך הוא בתו"י שם.

ואפ"ל דתוס' סב"ל דלפני עור הוא איסור פרטי, נמצא דבנדון זה עובר על איסור שבת במה שמכשילו, לכן לא תירצו כהרא"ש, כיון דאיך זה מותר מצד שבת, משא"כ הת"י והרא"ש סב"ל דהוא איסור כללי והמכשיל אינו עובר על איסור שבת,

ושפיר תירצו דמצד שבת פטור ומותר, כיון דליכא כאן איסור שבת כלל, ודו"ק.

הרב גדלי' אראנאוויטש
מאנטרעאל

נ ג ל ה

ג. רש"י סנהדרין קיא ע"א ד"ה לנטוע אהל מביא רא"י שלשון נטיעה שייך באוהל מפסוק ויטע אהלי אפדנו (דניאל יא), וכך בעץ יוסף על בראשית רבה פ' לך לך פ' לט, כג ד"ה נטע אהל לפי התירוץ שצ"ל הגירסא נטע ולא נטה ציין להפסוק הנ"ל. המצודת ציון בדניאל שם ציין להפסוק כאהלים נטע ה' (בלק כד, ו) ולמה אינם מביאים הפסוק בחומש שבא לפני דניאל?

רש"י על הפסוק במדבר מביא חבר מהפסוק בדניאל אבל לאחר שרש"י מפרש הפסוק במדבר שהוא מלשון נטיעה הי' לו להביא הפסוק מחומש בפירושו על הש"ס.

ובפרט שיש מחלוקת בין רש"י ותוס' בברכות טז, א שרש"י ד"ה אהלים סובר שפירוש כאהלים נטע הוא מלשון אהל ומביא הפסוק בדניאל, אבל תוס' סובר שפירוש אהלים הוא בשמים, וא"כ אינו רא"י משם שלשון נטיעה שייך באוהל.

(ואפשר לתרץ לפי זה את העץ יוסף שסובר כהתוס', כמו בשוח"ט סי' ה' שסובר כתוס'. עי' יפה שינים על מס' ברכות שם).

ורא"י שזהו שיטת רש"י מגמ' ברכות ג' ע"א ד"ה שמר שמביא הפסוק ואביו שמר את הדבר (ואח"כ שומר אמונים) אעפ"י שבחומש הרא"י שאביו שמר את הדבר הוא לשון המתנה הוא משומר אמונים ועוד, אעפ"י כן רש"י על הש"ס מביאו, (ויש הרבה דוגמאות שרש"י בש"ס מביא רק הפסוק המפורש בלי החבר שלו.) ומהו המעלה בהפסוק בדניאל על הפסוק בבלק הרי בשניהם יש הלשון של נטיעה בנוגע לאוהל לפי שיטת רש"י?

הרב כתריאל ברוך קסטל

ברוקלין נ.י.

ד. הנה בקובץ הערות וביאורים דאשתקד גליון יז סי' ה' הביאתי מה שכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א בליקוטי ביאורים ח"ב ע' מ"ב וז"ל: דנוסף על שדבר החוצץ אינו ענין של סומאה (כמו שרץ), גם לענין הטבילה הוא תנאי צדדי, שהרי כשדבר החוצץ חופה רק את מיעוטו - ואפי' כשחופה את רובו באם אינו מקפיד עליו - עלתה לו טבילה מן התורה (רמב"ם הל' מקואה פ"א הי"ב) - אף שכשטבל כולו חוץ מראש אצבעו הקטנה, הוא בטומאתו מן התורה (שם ה"ב), דמזה מוכח דאף שיש חציצה - ה"ז טובל כולו. ומה שלא עלתה לו טבילה ברובו ומקפיד, הוא תנאי צדדי עכ"ל בליקוטי ביאורים. ושאלתי דברובו ואיננו מקפיד עליו הרי זה בטל לגופו, וכמ"ש רש"י

בעירובין ד, ב, דהוה כגופו עיי"ש נמצא שאין כאן חציצה כלל, ומנין מזה דחציצה הוא חסרון צדדי? עיי"ש בארוכה יותר.

וכעת ראיתי בשו"ת הר צבי חיו"ד סי' קנ"ט (להגרצ"פ פראנק) כתב שם הכותב כדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א, וראיתו הוא ג"כ כנ"ל דלכאור' כיון דאם אפי' שערה אחת תהא מחוץ למים לא עלתה לו טבילה מן התורה, ולמה בחציצה יש אופנים שעלתה לו טבילה מן התורה, ועכצ"ל שדין טבילה היא שהכל יכנס להמים, וחציצה פוסלת מתנאי צדדי עיי"ש, אבל רצ"פ פראנק מקשה עליו ומביא ראי' מרש"י הנ"ל ומרש"י בשבת נז, א, דאם אינו מקפיד זה השיב כגופו עיי"ש, ועי' גם בסל' ק"ס בארוכה בענין זה.

הרב צבי גינזבורג
ברוקלין נ.י.

ה. בגליון ז (עג) מקשה הת' י. לרמן אמאי גזלן פסול לשבועה, דהלא בשבועות השומרינן א' מהשבועות הוא שלא שלחת בו יד, והפיי' בזה הוא שאנו חושדים אותו שגזל וטעם טעם איסור וא"כ איך נותנים לו לישבע הרי יש חשד שטעם טעם איסור כמו גזלן ממש?

ולכאורה יכולים לתרץ בפשטות, דהנה בדף ו' ע"א מביא הגמ' ראי' משבועת השומרים דלא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועה דהרי כאן חשיד ונשבעינן. ומביא ע"ז רש"י בד"ה נימא וז"ל: גבי שבועה שאינו ברשותי מיגו דחשיד אממונא, ע"כ. דשבועה שלא שלחתי בו יד אינו חשיד דמשתמוטי קא מישתמיט, כמובא במהרש"א, ולפיכך אין יכולים להביא ראי' דחשיד אממונא חשיד אשבועהא מכיון דאינו חשד, ואפילו לתוס' דמביא ראי' משבועה שלא שלחתי בו יד הרי הוא רק חשוד ולא גזלן. ועי' נחלת דוד.

גדלי' שם-טוב

ח ס י ד ו ת

ו. בתו"א פ' תולדות ית, ב בד"ה מים רבים מסביר הפסוק אם יתן איש את כל הון ביתו וגו' ש"אס" הוא מלשון כאשר, והביא ראי' מב' פסוקים אם כסף תלוה ואם יהי' היובל שבשניהם ה"אס" הוא מלשון כאשר.

ברש"י בפ' יתרו (כ, כב) ד"ה ואם מביא המכילתא ר"י אומר כל אם ואם שבתורה רשות חוץ מג' ואם מזבח אבנים, אם כסף תלוה, ואם תקריב מנחת בכורים. המזרחי מביא הפסוק ואם יהי' היובל (מסעי לו, ד) ומפרש שדעת רש"י הוא שאם הוא ספק ולכן מפרש מכאן הי' ר"י אומר עתיד היובל שיפסק.

וקשה מדוע צריכים ב' פסוקים? ולמה אינו מביא הפסוק הא' שבתורה - אם מזבח אבנים? ואם צריך לאיזה סיבה ב'

פסוקים הי' יכול לצרף אם כסף חלוה ולמה מביא דוקא פסוק שהוא אחר כל הג' וכנגד שיטת רש"י והמכילתא?

בנוגע להפסוק אם יתן איש אינו קשה, שהלשון ברש"י ובמכילתא הוא כל אם ואם שבחורה שהם בחומש משא"כ בנ"ך.

הרב כהריאל ברוך קסטל
ברוקלין נ.י.

ש י ח ו ת

1. בהתוועדות כ"ד טבת ש.ז. הובהרה פיסקת הגמ' במס' קידושין - המקדש את האשה ע"מ שאני צדיק אפי' רשע גמור מקודשת, שמא הרהר חשובה בדעתו.

נקודת הקושי בהנ"ל היוותה - העובדה כי בע"ת נמצא במדריגה נעלית יותר מהצדיק, וכנוסחא הידועה - "במקום שבע"ת עומדין אין צ"ג יכולין לעמוד", ובהשוואה לפסק קודם באותה סוגיא - כי גם הפרת התנאי למעליותא (ע"מ שאני עני ונמצא עשיר) מונעת את חלות הקידושין, הרי במקרה שלנו יתקבל - כי אין סיבה לחלות הקידושין ממ"נ - בין אם הוא רשע או בע"ת?!

המענה ע"כ ביסודו מושתת על ההנחה - כי במעבר מרשע לבע"ת, בין שני קצוות נגדיים אלו נפגשים-חולפים במדריגת צדיק, ובאותו זמן חלין הקידושין.

ובתוספת הערה חשובה (שהובאה) - על אף שמדובר כאן על מפנה בדרך דילוג - על-הדרגתי (מרשע לבע"ת), ולא תהליך איבולוציוני - הדרגתי, הרי גם אז יחלוף דרך מדריגת הצדיק, אמנם לא בצורה אינטימית - פנימית (התלבשות), אלא כבדרך מעבר וכד'. (ע"כ תוכן הביאור).

ולכאורה הביאור בזה: שהרי כפי שהוזכר, המפנה של בעל התשובה הינו שלא בהדרגה, - מן הקל אל הכבד, אלא על-הדרגתי (- הרהור אחד... בשעתא חדא... ברגעא חדא...), ולכן הרי זה שולל מציאות של זמן - שישנו זמן מסוים (ולו הקטן ביותר) שהוא נמצא בו בפועל במדריגת צדיק, כי הרי זה כאילו נאמר שמפנה זה חל בנקודת זמן אחת - שאינן לחלקה, והשינוי הוא קיצוני בהחלט. ובפשטות - קודם שהרהר חשובה - נמצא רשע, ומשהרהר - בע"ת, והיכן מדריגת צדיק? אלא מוכרח לומר שאפי' כשכאז"ל מתבטא בפועל, הרי בהסתכלות "עיונית" כדי לעבור שינוי קיצוני זה חייבים לעבור באמצע על מדריגת הצדיק, ואז חלין הקידושין. (ראה לקמן ביותר ביאור).

אך מה שעדיין אינו מובן לכאז"ל:

(א) מהו המניע לומר כי בהפיכה מרשע - לבע"ת חייבים לחלוף על מדריגת "צדיק". אפי' לאחר ההסבר הנ"ל - שאינן זה בפועל) היכן (אפי' בצורה "עיונית") מגיע באמצע דרגת

הצדיק; לכאור "מסלולו" (של בע"ת) שונה לגמרי וקיצוני בהחלט כנ"ל (ואיך שייך לכאור מדריגת צדיק כלל באמצעותו).
(ומה שהסברנו שעכ"פ בצורה "עיונית" נתפס באמצע דרגת צדיק, הכוונה היא:

בפועל אמנם המפנה של הבע"ת לא צריך לעבור בשלבים הדרגתיים, רק מפנה על-הדרגתי, אך הרי אם ננסה להעביר תהליך זה בשלבים הדרגתיים, נצטרך לעבור משלב אחד למשנהו בדרך של - מן הקל אל הכבד, ואז נגיע ל"צדיק" קודם ה"בע"ת", רק שבמקרה זה צורת המפנה היא לא בשלבים כאלו כנ"ל, ולכן על אף שבפועל אינו מתבטא דרגת ה"צדיק", אך הרי בהסתכלות "עיונית" עברנו כאן גם את דרגת הצדיק לפני שהגענו לבע"ת.

אך בתשובה לכאור אינו עובר כלל בתהליכו על מדריגת צדיק, כי כל ענינו של הבע"ת היא תפנית קיצונית - מן הקצה אל הקצה (ולכן חניב להיות המפנה של הבע"ת בצורה על-הדרגתית), כך שלכאור "מסלולו" שונה, ולא שייך ממוצע של צדיק באמצע.

וכנ"ל בפשטות - קודם שהרהר תשובה - רשע, הרהר - בע"ת).

(ב) אפי' כשנשלים עם הרעיון כי מופיעה דרגת "צדיק" באמצע תהליך זה - יש לחקור:

האם יש חוקף למציאות כזאת שחייבת לחלוף ולהשאיר את מקומה לבאה אחרי'.

ז.א. הסיבה (- תשובה) - שמביאה אותו למדריגת "צדיק", מחייבת שלא להעצר בדרגא זו, אלא להגיע לדרגת תשובה, ואז חסרונה בשתיים - א) הסיבה שמביאה לדרגא זו מחייבת שתחלוף. ב) גם כשנמצאת כנ"ל - אינה נמצאת בפועל.

וא"כ האם למציאות כזאת ישנו חוקף - שנאמר שיחולף ע"כ הקידושינו.

ולכאורה הביאור בכל הנ"ל:

בלקו"ש אחרי תשל"ז, מביא כ"ק אד"ש ממש' יומא - כי ישנם שני אופנים בתשובה, תשובה מיראה, תשובה מאהבה; וחלוקים הם גם בהשלכותיהם. התוצאה של תשובה מיראה - נעשים לו כשגרות, תשובה מאהבה - נעקר עווננו מתחילה, וכ"ק אד"ש מחלק את תשובה מאהבה לשתי דרגות, כשבאחת מהן רק נעקר עווננו מתחילה, ובשני' עוונות נעשו לו כזכיות.

ומכריח שם כי הגמ' הנ"ל בקידושינו מיחסת למקדש הרהור תשובה מהסוג של תשובה מאהבה - דרגא הא', ולכן ספק מקודשת. כי אם נקבל שזאת היא הדרגא שאלי' הגיע בהרהור הת', הרי רק נעקר עווננו מתחילה, ונשאר הוא צדיק - בלי עבירות, אך גם איננו במדריגת הבע"ת שעיקר מעלתו בכך

שזדונות נעשו לו כזכיות - איכות חדש של זכיות נעלה יותר משל הצדיק.

ולפי"ז יהי אפשר אולי להבין גם את ההסבר שניתן בהתוועדות דכ"ד טבת, שמיוסד אולי על השיחה הנ"ל (אחרי), אלא שהפעם בצורה יותר מעמיקה.

לכאור בהתוועדות רצה לחדש ולהוסיף שאף אם נאמר שהיתה כאן תשובה מאהבה בדרגא הב' (הנ"ל) - שזדונות נעשים לו כזכיות, והגיע לדרגת הבע"ת, גם אז ספק מקודשת.

(אמנם בלקו"ש הנ"ל מוכיח, שכיון שהמדובר ל"הרהור חשובה" "בשעתא חדא", א"א לומר שיתכוון לדרגא הב' בתשובה מאהבה שדורשת יותר כוונה ואריכות זמן.

אך אולי אפשר לומר שבדרך הרגיל אינו יכול להיות, וכמו שמצינו בכ"פ ואכמ"ל).

וע"כ בא ההסבר שאף אם הגיע בהרהור זה לדרגא הב' בתשובה מאהבה - ונעשה בע"ת, גם אז תהי' אפשרות לומר שיחולו הקידושיין.

וכפי שהוסבר בשיחה (כ"ד טבת), מאחר ותפנית מרשע לבע"ת - מאהבה דרגא הב', גם אם נעשית בצורה עי-הדרגתית, הרי נפגשת-חולפת בדרגת צדיק, אמנם אז - לא בפועל כנ"ל אלא ב"עיון" כנ"ל (באריכות).

ולאחר הקדמה הנ"ל נעדרת שאלה הא' - היכן נמצא בתהליך המעבר בין רשע לבע"ת דרגת הצדיק, והרי בתשובה אין מקום לצדיק, - רק רשע או בע"ת כנ"ל. אך כעת מובן מפני שמצאנו שבחשובה עצמה ישנו סוג מסוים מוגבל, המוליך רק עד דרגת הצדיק - תשובה מאהבה דרגא הא'. (א"כ מובן גם כשלא נמצאת בפועל כשהתהליך הוא שלא בהדרגה, נמצא הוא אז במעבר עכ"פ וקיים הוא בהסתכלות עיונית (ברוחניות)).

גם החקירה הנ"ל (שאלה הב') האם יש למציאות זו של צדיק תוקף מאחר וחיבת לחלופ כנ"ל, נחלשה בהרבה -

ההשקפה הראשונה הנ"ל שקבעה כי אין מציאות של דרגת צדיק בפועל שייכת כלל לבע"ת, גרמה להחמיר בהביטינו על דרגת צדיק הנמצאת במעבר בין רשע לבע"ת,

אך לאור השיחה הנ"ל כי דרגא מסוימת של תשובה טוביל אותנו לדרגת צדיק. הרי גם אם בפועל הי' כאן סוג של תשובה שהעלה אותו לדרגת בע"ת, ובתהליך - לא מודרג, אבל כיון שנמצא בכוחנו להגביל את דרגת התשובה ואין זה מחויב שדרגת צדיק יהי' רק בצורת "חולף", יש יותר תוקף ונתינת מקום לדרגת הצדיק שנמצאת במעבר בין רשע - לבע"ת גם כשהיא באה בצורה "עיונית" וחולפת.

ולכאור אפשר גם לדייק כנ"ל מלשון כ"ק אד"ש בהתוועדות הנ"ל, וע"כ נצטט את דבריו מ"סרט ההקלטה" של ההתוועדות

מלה במלה - ... בשעת אבער ער גייט די דרגות ברוחניות גייט ער דורך, דורך אלע דרגות בדוגמא ווי מ'זאגט בא תשובה אז ס'איז דא תשובה מיראה און דערנאך איז דא תשובה מאהבה, און דערנאך איז דא אין תשובה מאהבה גופא, ביז אין א תשובה שלימה מאהבה, און דאס טוט זיך אפ אלץ בשעתא חדא וברגעא חדא ... (ע"כ). ולכאוף כוונתו כנ"ל.

* * *

הסברנו לעיל, כי אף כשלא עבר בפועל את מדריגת ה"צדיק" - כשהתפתחות התשובה באה בתהליך על-הדרגתי - דרך דילוג, הרי יתלוף עכ"פ דרך דרגא זו בצורה "עיונית" (ברוחניות) כנ"ל בארוכה.

א- לכאוף יש לשאול עדיין - מנין בכ"ז מגיע דרגא זו (של "צדיק") באמצע, הרי כל מה שנעשה במעבר מרשע - לבע"ת הוא רק מסובב מהסיבה - תשובה.

ז.א. - פעולתו כאן (- התשובה) היא הגורמת לכל התוצאות שבהפיכתו מרשע - לבע"ת, וכשבסיבה אין אנו מוצאים שום "רמז" לכאוף לדרגת "צדיק", אין זה יכול להופיע במסובב.

ובפשטות - תשובתו שבאה בתהליך על-הדרגתי בצורה של תשובה מאהבה - דרגא הב' (בלי הקדמה של אהבה דרגא הא'), ואז זדונות נעשים לו כזכיות - דרגת הבע"ת, א"כ היכן בפעולתו - הסיבה מונח (ולו ברמז - ב"עיון") פעולת - דרגת "צדיק", שנוכל למצוא זאת אח"כ במסובב - התוצאות (שנתפס בו דרגת "צדיק").

ולכן נצטרך לומר שגם בפועל ישנו (בפעולתו) דרגת ה"צדיק", (ולא רק ב"עיון"), ואולי נגדיר א"ז כך: בפועל נמצאת דרגא זו ב"עיון" (אבל נמצאת בפועל), ובעיון נמצאת היא בפועל.

והביאור: אפ"ל שמה מביא אותו לדרגת ה"צדיק" - נעקר עונו מתחילה, הרי"ז תשובה - מאהבה - עצם בחי' האהבה (המופשטת מכל ציור (ז.א. מה שהיא היפך היראה)) היא הגורמת לכך שנעקר עונו מתחילה - דרגת "צדיק".

רק כשאהבה מתבטאת ב"ציור" נעלה מסוים ה"ה גורמת לדרגא יותר גבוהה - זדונות נעשו לו כזכיות (- בע"ת), אך זהו כבר דרגא באהבה, ולכן אין דרגא הב' שוללת את דרגא הא' (שבעצם אין היא דרגא כלל אלא עצם ענין האהבה (רק שמתבטאת בפועל בדרגא מסוימת נחותה יותר מדרגא הב')) שהיא נמצאת בה שה"ה עצם ענין האהבה רק שנוסף בזה דרגא נעליית יותר. וא"כ מובן וד"ל.

הרב מרדכי גלעדי

- אה"ק -

ח. בשיחת ש"פ ויחי ש.ז. ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א מה שכתוב בלקו"ש ח"ד פ' תבא בנוגע למצוות והלכת בדרכיו שהרמב"ם מונה אותו למ"ע בפ"ע, ולכאוף הוא ציווי כללי שכולל כל התומ"צ, ולמה הוא נמנה למ"ע בפני עצמו? כי נהוסף כאן ענין חדש שקיום המצוות צ"ל באופן של "והלכת" הליכה בלי גבול, והקשו בזה מתשובת ר"א בן הרמב"ם שמבאר ד"והלכת בדרכיו" לא קאי על כל התומ"צ, אלא על ענינים מיוחדים כמו שביארו חז"ל מה הוא חנוך אף אתה חנוך וכו', וזהו בענינים התלויים במדות ולא בנוגע לקיום על התומ"צ, ולכן הוה זה מ"ע בפני עצמו, ולפי"ז נמצא לא כהמבואר בלקו"ש? וביאר בהתוועדות דהמצוה "והלכת בדרכיו" אפשר לפרשו בב' אופנים: א) כפי' ר"א שהוא מצוה פרטית. ב) שהוא ציווי כולל שקאי על כל התורה כולה, וכיון שמשמע בכמה מדרשי חז"ל שזהו ציווי כולל, לכך צ"ל שזהו במנין המצוות כי יש בזה חידוש מיוחד שהוא חיוב שיהי' הענין דהליכה בבלי גבול, והמחיר לבאר מההפטורה שכתוב "ללכת בדרכיו ולשמור חוקותיו וגו'" דכיון שאינו אומר "ולשמור, משמע שהוא ענין אחד, דללכת בדרכיו קאי על כל התומ"צ, וכך מביא ממ"ש בזוהר דדרכי הוי' הוא כל התומ"צ וכו' ולכן צ"ל דהטעם ש"והלכת בדרכיו" הוא מצוה בפ"ע היינו כנ"ל שיש בזה ענין מיוחד.

ובעניי לא הבנתי, דהרי גם ר"א בן הרמב"ם שם מביא ד"ללכת בכל דרכיו" קאי על כל תומ"צ, ומזכיר הפסוק ד"ועתה ישראל מה הוי' שואל מעמך וגו' ללכת בכל דרכיו" (דברים י, יב) דפירושו לקיים כל התומ"צ, אלא דממשיך דפסוק זה ד"והלכת בדרכיו" ע"כ אי אפשר לפרש כן מחמת ב' טעמים: א) כיון דכתוב והלכת בדרכיו, ולא כי תשמור את מצות וגו' ללכת בדרכיו. ב) כיון שכבר הזכיר מקודם כי תשמור את מצות הוי' אלקיך, שזהו קיום כל התומ"צ, א"כ מה מוסיף עוד ב'והלכת בדרכיו, הנה מה מוכרח לפרש שהוא ענין נוסף לקיום התומ"צ, שהוא ענין המדות כנ"ל מה הוא חנוך וכו' דדבר זה הי' אפשר להעלות על הדעת שאינו מוכרח עיי"ש, וא"כ מה ניתוסף ע"י שמצינו בכ"מ שדרכיו הם כל התומ"צ, כמ"ש בההפטורה וכו', הרי הוא ביאר דפסוק זה שאני מכל המקומות, וא"כ למה יש הכרח לומר שכאן הכוונה הוא לכל התומ"צ? ובפרט דלכאוף אלו שחושבים אותו למ"ע בפני עצמו מזכירים במצוה זו הענין דמה הוא רחום וכו' כמבואר ברמב"ם הנ"ל בספר המצוות, ובהל' דיעות, ובחינוך מצוה תרי"א, ובסמ"ג מ"ע ז' (באופן אחר קצת) ועי' ברמב"ן בספר המצוות בשורש הראשון ד"ה והתשובה הג' עיי"ש, משמע דסב"ל דזהו ענין פרטי, כיון דלא הזכירו בזה כל התומ"צ. (ועי' בספרי ורש"י שפירשו הענין ד"ללכת בכל דרכיו" מה הוא רחום וכו' במ"ש בפ' י"א פסוק כב, ולא במ"ש מקודם בפ' י', יב, ועפי"ז מובן גם דאין כאן סתירה מתשובת ר"א הנ"ל דללכת בכל דרכיו קאי על כללות התומ"צ, ובסמ"ג מביא דללכת בכל דרכיו

היינו מה הוא רחום, דר"א איירי בנוגע לפסוק הא' כמו
כמו שכתב שם, והרמב"ם איירי בפסוק הב', ופשוט).

הרב דניאל וויינבערגער
ברוקלין נ.י.

ל ז כ ו ת

הילד שניאור זלמן שיחי'
לרגלו הכנסו לבריתו של אאע"ה
יום ה', ג' שבט ה'תשמ"א
לאורך ימים ושנים טובות

§ § §

נדפס ע"י הוריו שיחיו